

31.5.2024

Sosiaali- ja terveysministeriö
www.lausuntopalvelu.fi

Viite: VN/24520/2023

Tehy ry:n lausunto uuden vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi uuden vammaispalvelulain soveltamisalaa ja suhdetta muuhun lainsäädäntöön koskevaa säännöstä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan selkeytettäväksi sosiaalihuoltolain 4 §:n säännöstä asiakkaan edun arvioinnissa huomioon otettavista seikoista.

Vastaukset lausuntopalvelun kysymyksiin:

2. Pidätkö hallituksen esitysluonnoksen 3 luvussa kerrottuja tavoitteita kannatettavina?

Kyllä osin

Hyväksytyn vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamisen tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus sekä hyvinvointialueiden mahdollisuus rahoittaa uudistus. Tavoitteena on säilyttää vammaispalvelulaki vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina. Muutoksilla turvattaisiin näin ollen palvelujärjestelmän kestävyyttä. Soveltamisalan tarkentamisella pyritään varmistamaan lain yhtenäinen soveltaminen ja yhdenvertainen palvelujen saanti eri alueilla. Esityksen tavoitteena on selkeyttää sosiaalihuollon yleislainsäädännön sekä vammaispalveluita koskevan toissijaisen lainsäädännön suhdetta siten, että asiakkaat ohjautuvat palvelutarpeensa mukaisiin palveluihin eikä hyväksytyn vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin tapahtuisi sellaista siirtymistä, joka johtuu muista syistä kuin asiakkaan vammaispalveluita koskevasta välttämättömästä palvelutarpeesta.

Tehyn näkemys on, että tavoitteet turvata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus ovat kannatettavia. Tärkeä on myös varmistaa lain yhtenäinen soveltaminen ja yhdenvertainen palvelujen saanti eri alueilla.

3. Päästäänkö esitetyillä muutosehdotuksilla esityksen tavoitteisiin?

En osaa sanoa

Tehyn huomiot: Muutosesityksissä painotetaan sosiaalihuoltolain ensisijaisuutta ja sen 4 §:n selkeyttämistä siten, ettei palvelusta perittävä maksu vaikuttaisi säännöksessä tarkoitettuun asiakkaan edun arviointiin. Huolemme on, että säännös johtaa siihen, että asiakkaan etu jää toissijaiseksi ja hänen tarvitsemansa palvelut toteutetaan sosiaalihuoltolain mukaisina, jolloin asiakkaan saamista palveluista voidaan periä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain mukainen maksu.

Muutosehdotuksissa tuodaan vahvasti ja toistuvasti esille sosiaalihuoltolain ensisijaisuus ja sen mahdollisuus järjestää myös vammaisille henkilöille heidän tarvitsemiaan palveluja.

31.5.2024

Tähän liittyy riski, etteivät vammaisten henkilöiden saamat palvelut ole riittäviä eivätkä turvaa hänelle YK:n vammaisoikeussopimuksessa määriteltyjä itsemääräämisoikeutta, yhdenvertaisuutta, täysimääräistä osallisuutta, esteettömyyttä ja saavutettavuutta.

4. Ovatko ensisijaisen lainsäädännön mukaisten palvelujen ensisijaisuutta korostavat säännökset mielestänne kannatettavia? (Vammaispalvelulain 2 §)

kyllä osin

5. Onko elämänvaiheessa tavanomaisesta poikkeavaa tarvetta koskeva säännösehdotus mielestänne kannatettava? (Vammaispalvelulain 2 §)

Ei

Tehyn näkemys on, että yksilöllisen tarpeen tulee ratkaista palvelujen saaminen. Esityksessä erityispalveluiden soveltamista koskevaa säännöstä ehdotettaisiin tarkennettavaksi tilanteissa, joissa ensisijaisen lainsäädännön palvelut eivät olisi henkilön palvelutarpeen kannalta sopivia ja riittäviä eivätkä vastaisi henkilön elämänvaiheessa tavanomaiseen tarpeeseen.

Miten määritellään ja kenen toimesta mikä on elämänvaiheessa tavanomainen tarve?

Ikääntymisrajauksen poistaminen oli tarpeellinen. Onko tämän pykälän tarkoituksena samalla tavalla rajata ikääntyneet erityislain soveltamisalan ulkopuolelle? Nyt ehdotettu muutos elämänvaiheessa tavanomaisesta poikkeavasta tarpeesta on tulkinnanvarainen ja ihmisiä lokeroiva määritelmä.

6. Onko asiakkaan edun ja maksuttomuuden suhdetta koskeva tarkennus mielestänne kannatettava? (Sosiaalihoitolain 4 §)

kyllä osin

Tehyn näkemys on, että asiakkaan etu on saada ensisijaisesti tarvitsemansa palvelu. Miten toimitaan tilanteessa, jossa vammaiselle henkilölle todetaan riittävän yleislainsäädännön mukaiset palvelut, mutta niitä ei ole tarjolla määrärahojen puutteessa? Pykälän kirjaus antaa oletaman, että näin olisi mahdollista toimia tai että näin on toimittu.

7. Onko asiakasmaksulain säännöksiä täydentävä niin sanottu suojasäännös mielestänne kannatettava? (Vammaispalvelulain 2 §:n 4 ja 5 momentti)

kyllä

Tehyn näkemys on, että on hyvä, että maksu voidaan jättää perimättä, mutta suurempi huoli on, että palveluita ei ole edes tarjolla.

8. Muita huomioita: Ikääntymisrajauksen poistaminen oli välttämätöntä. Esityksessä on kuitenkin vahvasti läsnä ikääntymiseen liittyvät kysymykset esimerkkinä muistisairauksien aiheuttamat tilanteet. Esityksessä lukee, että päätöstä vammaispalveluiden myöntämisestä ei tehdä henkilön diagnoosin, vaan yksilöllisen tarpeen pohjalta.

31.5.2024

Tämä on tärkeää tulkita jatkossa myös siltä kannalta, että muistisairaus ei saa rajata myöskään vammaispalveluiden saamista kuten esim. näkövammaisen apuvälinettä muistisairauden takia.

Tehy ry pitää tärkeänä, että laki on niin selkeä, että sen toimeenpano ja soveltaminen ei aiheuta tulkinnanvaraisia tilanteita ja että vammaisten ihmisten yhdenvertaisuus toteutuu aidosti koko maassa. Toimeenpano vaati vahvaa ohjausta, jotta alueellisia eroja vammaispalvelulain tulkinnassa ei synny.

Lausunnossa on huomioitu Suomen Sairaanhoidajat ry:n näkemykset.

Helsingissä 31.5.2024

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätiedot: Eva Siitonen, sosiaalipoliittinen asiantuntija, eva.siitonen@tehy.fi